

J. Petrauskaitės, V. Skairienės ir L. Žvironaitės

Literatūros vadovėlio VIII klasei rankraščio (serija „Šok“)

Leidykla „ŠVIESA“, 2010

Recenzija

Vertinti pateiktą serijos „Šok“ *Literatūros vadovėlių rankraštį* (toliau – vadovėlių) *VIII klasei* sudaro dvi knygos. Pirmąją dalį sudaro 254 puslapiai, joje pateikti 3 skyriai: *Laiškai ant smėlio, Mėlyno ilgesio laiškai, Laiškai iš užburto malūno*. Antrąją dalį - 226 puslapiai, ją taip pat sudaro 3 skyriai: *Laiškai, rasti butelyje, Laiškai ant grindinio, Laiškai pražydusioms pievoms*. Šis vadovėlis yra antrasis 7-8 klasių koncentro vadovėlis. Recenzavimui vadovėlių papildančių mokymo priemonių nepateikta.

Recenzuojamas *Literatūros vadovėlis VIII klasei* novatoriškas savo struktūra, turiniu. Jis yra serijos „Šok“ VII klasės vadovėlio tęsa, laiduoja mokymo(si) tęstinumą, gilina ir plečia V-VI klasių literatūrinio ugdymo turinį. Nuo ankstesniųjų VIII klasės vadovėlių šis vadovėlis išsiskiria savita mokymui(si) pritaikyta metodine sąranga: *Bendrosiose programose* nurodyto turinio perteikimu, integracinėmis nuostatomis ir probleminiu medžiagos pateikimu bei mokinių kūrybinių galių atskleidimo galimybių pasiūlos gausa, formuojančia sąmoningą mokymosi požiūrį. Ieškant sąryšio su mokinių amžiaus ypatumais, vadovėlis grindžiamas naujomis literatūrinio ugdymo idėjomis, lietuvių ir pasaulio rašytojų tekstai pateikiami žanriniu ir teminiu principais, aiškinamos tekstų prasmės. Vadovėlio dalykinė medžiaga, pateikti tekstai atitinka pagrindines demokratinės visuomenės ir Lietuvos valstybės vertybes, tekstai yra nešališki lyties, rasės, religijos ar įsitikinimų ir kitais atžvilgiais. Taigi vadovėlis atitinka pagrindinius vadovėlio turiniui keliamus reikalavimus.

Vadovėlio turinys sudarytas vadovaujantis *Bendrosiose programose* apibrėžtais mokinių gebėjimais ir pasiekimais, atsižvelgiant į jų literatūrinius, kultūrinius ir kalbinius poreikius bei lietuvių kalbos mokymo patirtį mokykloje, suvokiant, kad literatūra - ne tik mokomasis dalykas, bet ir asmenybės formavimo(si), humanistinio auklėjimo(si) pamatas. Siūloma tekstų įvairovė tenkina tiek žanriniu, tiek sudėtingumo požiūriu ir padeda mokiniams ugdytis vertybines nuostatas, kurios svarbios brandinant asmens dorinę, kultūrinę, tautinę ir pilietinę savimonę. Mokomoji medžiaga pateikiama ieškant efektyvesnio išpildžio, aktualizuojant temą, plėtojant mokinių kūrybinį polėkį. Be to, vadovėlyje daug antraščių, nuorodų, atmintinių, vaizdinės informacijos, skatinančios mokinių susidomėjimą. Iškeliama mokymosi uždaviniai (*Šiandien*), pateikiami

*Kopija tikra: Ekspertinio vertinimo skyriaus metodiniame
Natalija Litzkevičienė 2010*

klausimai siekiant išsiaiškinti mokinių patirtį, paskatinti ją apmąstyti, apibendrinti (*Skaitome ir suvokiame*), formuluojamos kūrybinės užduotys su konkrečiais pasiūlymais, kaip vieną ar kitą užduotį atlikti (*Suvokiame ir kuriame*), pateikiamos integruoto pobūdžio veiklos, jungiančios geografijos, dailės, istorijos ir kitų mokslų žinias, skatina aštuntos klasės mokinių mokymosi motyvaciją, žadina pažinimo, ieškojimo poreikį, sudaro daugiau galimybių plėtoti jų ne tik specifinius literatūros gebėjimus (tekstų skaitymo, analizės), bet ir bendruosius gebėjimus (komunikacinius, pažintinius, bendradarbiavimo). Mokymosi mokytis kompetenciją ugdo kiekvieno skyriaus pabaigoje pateikiami *Minčių mūša. Mokymosi žingsniai*: kaip parengti pristatymą, kaip kurti minčių žemėlapi, kaip rašyti charakteristiką, kaip lyginti kelis objektus ir kt., kur mokinams aiškinami konkretūs vieno ar kito proceso žingsniai, pateikiami patarimai. Taigi atrinkta mokymuisi medžiaga – atsakas į susiformavusią šiuolaikinę visuomenę ugdymo turinio sampratą: nuo žinių perteikimo pereiti prie gebėjimų ir kompetencijų ugdymo.

Teorinė medžiaga, probleminiai klausimai ir užduotys skatina sieti ankstesniais metais nagrinėtus dalykus ir įgytas žinias su naujomis temomis, kurios, siejamos su mokinių patirtimi, orientuoja į aktyvų mokymosi procesą ir ragina kūrybiškai dirbti pamokoje, diskutuojant pasidalinti žiniomis su kitais, bendradarbiauti, ugdytis pozityvias nuostatas į mokymąsi ir sudaro sąlygas mokiniams patirti atradimo džiaugsmą. Siūlomos užduotys leidžia pa(si)tikrinti platų gebėjimų spektrą.

Vadovėlyje yra pakankamai mokomosios medžiagos – tekstų ir užduočių – daugumai turinio ir veiklos sričių ir iš esmės atitinka *Bendrosiose programose* apibrėžtas lietuvių kalbos turinio apimtis. Literatūros tekstai džiugina poezijos, prozos ar dramos gerbėjus, skatina lyginti įvairius kūrinius bei formuoti savitą požiūrį į literatūrą. Tekstų gausa sudaro pasirinkimo galimybę mokytojams ir mokiniams. Manytina, kad vadovėlio autorės dar turėtų atidžiai peržiūrėti mokomąją medžiagą, ją atrinkti galvojant, kaip tinkamiau pritaikyti informaciją skirtingiems mokinių poreikiams ir stiliams. Pakankamai dėmesio vadovėlyje skiriama literatūros terminų, kuriuos aštuntokas turėtų išmokyti ar jais operuoti ugdant(is) literatūrinę kompetenciją, pažinimui.

Daugelis temų, kultūrinio ir literatūrinio lavinimo užduočių kūrybiškai interpretuojamos, provokuoja mokinių kritinį mąstymą, leidžia diferencijuoti ir individualizuoti mokymą. Tekstų analizės klausimai, pateikiamos užduotys plėtoja ir reprodukcinius, ir aukštesniuosius mokinių gebėjimus, nes ugdant literatūrinę kompetenciją svarbu ne tik mokytis atpažinti, išskirti reiškinius, bet ir supriešinti, išvelgti takoskyrą gretinant giminingus kūrinius. Sudėtingesni klausimai, patraukliai formuluojamos veiklos skatina mokinius giliau pažvelgti į nagrinėjamus procesus. Ypač patrauklios tos užduotys, kurios aktualizuoja literatūrinę patirtį ir kuriomis rekomenduojama realizuoti savąją kūrybinę raišką (užduotys kalbos ugdymo darbams). Tai sudaro mokiniams progą apibendrinti savo literatūros žinias, įsivertinti. Atkreiptinas dėmesys, kad kai kurių skyrių užduotys (pvz. palyginti V. Pietario istorinio romano „Algimantas“ ir B. Sruogos istorinės apysakos „Kas

Kopija tikra: Ekspertinio vertinimo skyriaus metodinėje Natalija Lethenčiūtė 2016

bus, kas nebus, bet žemaitis nepražus“ stilių; sukurti tekstą tema „Žemė – žmogaus namai“, pasirenkant, rašymo stilių– dalykinį, publicistinį ar meninį (apie stilius serijos „Šok“ *Lietuvių kalbos vadovėlyje* VIII kl.) yra per sunkios aštuntokams, nes 7-8 klasėje mokiniai mokosi rašyti laikantis bendrųjų stiliaus reikalavimų, nereikalaujant teorinių stilistikos žinių taikymo.

Vadovėlyje pateikiama vaizdinė medžiaga, schemos, žemėlapiai papildo, patikslina teksto informaciją, motyvuoja ir intriguoja mokinius. Manytina, kad reikėtų patikslinti skyrelio *Prisiminkime ir perskaitykime*, skirto savarankiškam mokymuisi, paskirtį: nurodomi šaltiniai, pateikiamos iliustracijos naudingi ir žinotini mokiniui, todėl tiktų pateikti vieną kitą apibendrinamąjį klausimą ar užduotį, kurie būtų mokiniams paskata savarankiškai dirbti, pasitikrinti kultūrinį, kalbinį ir literatūrinį išprusimą.

Vadovėlyje pateikiamos tekstinės ir vaizdinės informacijos kalba aiški, logiška, taisyklinga. Dalykinių klaidų nepastebėta.

Išvados

Pateiktas vertinti J. Petrauskaitės, V. Skairienės ir L. Žvironaitės *Literatūros vadovėlis VIII klasei* atitinka Mokyklų aprūpinimo bendrojo lavinimo dalykų vadovėliais ir mokymo priemonėmis tvarkos aprašo (Žin., 2009 Nr. 61–2450) 5 punkte nurodytus reikalavimus. Jis atitinka Bendrosiose programose keliamus ugdymo tikslus ir laukiamus rezultatus, yra šiuolaikiškas ir padedantis mokytojams aktyviai organizuoti literatūros pamokas, sudaro galimybes mokiniams mokytis savarankiškai ir nagrinėja šio amžiaus tarpsniui aktualias problemas, pasižymi integracinėmis nuostatomis. Vadovėlio medžiaga, pateikdama nemažai idėjų mokytojui ir mokiniams, skatina kūrybinį procesą pamokoje. Literatūros vadovėlis tinkamas ir rekomenduotinas mokant literatūros aštuntoje klasėje. Suprantama, reiktų atsižvelgti į pateiktas pastabas ir jas pakoreguoti.

Meilė Čeponienė

Ugdymo plėtotės centro Ugdymo turinio įgyvendinimo skyriaus metodininkė,

lietuvių kalbos mokytoja ekspertė

2010-03-15

*Kopija tikra: Ekspertinio vertinio skyriaus
metodininkė Natalija Džekercienė
D.J.*

**Vertinti pateikto Jurgitos Petrauskaitės, Vildos Skairienės, Loretos Žvironaitės „Šok“ serijos
literatūros vadovėlio 8 klasei rankraščio**

recenzija

Vertinti pateiktas Jurgitos Petrauskaitės, Vildos Skairienės, Loretos Žvironaitės „Šok“ serijos literatūros vadovėlio 8 klasei rankraščio („Šviesos“ leidykla, 2010 m.) 2 knygos (pirmoji knyga – 254 puslapiai, antroji knyga – 226 puslapiai). Vadovėlį papildančių mokymo priemonių vertinti nepateikta.

Vadovėlio rankraštis atitinka *Mokyklų aprūpinimo bendrojo lavinimo dalykų vadovėliais ir mokymo priemonėmis tvarkos aprašo* 5 punktą:

- jis skirtas 8 klasės mokiniams, besimokantiems lietuvių kalbos ir literatūros pagal bendrojo lavinimo pagrindinės mokyklos ugdymo programą;
- vadovėlis turi mokytis skirtą metodinę sąrangą (medžiagą bendrosiose programose apibrėžtam ugdymo turiniui perteikti, užduotis žinioms ir gebėjimams įgyti, priemonės pažangai ir pasiekimams įsivertinti);
- atitinka pagrindines demokratinės visuomenės ir Lietuvos valstybės vertybes, yra nešališkas lyties, amžiaus grupių, neįgalumo, gebėjimų, socialinės padėties, rasės, etninės priklausomybės, religijos ar įsitikinimų atžvilgiu.

Vadovėlį sudaro 6 skyriai. Jiems pavadinti pasirinktas laiškų motyvas: „Laiškai ant smėlio...“, „Mėlyno ilgesio laiškai...“, „Laiškai iš užburto malūno“ (pirmoji knyga); „Laiškai, rasti butelyje“, „Laiškai ant grindinio“, „Laiškai pražydusioms pievoms“ (antroji knyga).

Autorės būsimame vadovėlyje siūlo naują projektą „Gimtinė pro rasos lašą...“ Mokiniai kviečiami visus metus kurti knygą „Laiškas gimtinei...“ Atlikdami integruotas užduotis, pateiktas kiekvieno skyriaus pradžioje, per metus mokiniai galės sukurti savo klasės knygą-laišką. Taip kūrybingai susiejama vadovėlio struktūriniai skyrių pavadinimai su praktiniu kūrybiniu mokinių darbu. Vadovėlio skyriai pradedami įžanginiais tekstais, po kurių pateikiami tam skyriui aktualūs klausimai, primenama, kas jau skaityta, kas bus siūloma skaityti ateityje, kviečiama diskutuoti. Skyrelis „Pamąstykime ir pakalbėkime“ skatina kritinį mąstymą, ugdo komunikavimo kompetenciją.

Literatūros geografijos skiltis „Toliai“ integruoja geografijos ir literatūros žinias, aktualizuoja skaitomus tekstus. Ir mokiniams, ir mokytojams ypač naudingi kiekvienos pamokos atlankoje skiltyje „Šiandien“ pateikiami mokymosi uždaviniai, pvz.: „Šiandien skaitysime, nagrinėsime eilėraščius ir eilėraščius-miniatiūras“.

Vertinamas vadovėlio rankraštis parengtas pagal atnaujintas Bendrąsias programas ir atitinka šiuolaikiniams vadovėliams keliamus reikalavimus. Jame pateikiama medžiagą stengiamasi orientuoti į Bendrosiose programose apibrėžtas dalyko turinio apimtis, atsižvelgti į privalomosios ir rekomenduojamos literatūros sąrašus. Privalomos ir rekomenduojamos literatūros, laisvai pasirenkamos literatūros santykis vadovėlyje gali būti svarstytinas. Gaila, kad vadovėlyje nėra V.

*Kopija tikra: Ekspertinio vertinimo skyriaus
metodiniukei Natalija Žitkevičiutei 2016*

Šekspyro (W. Shakespeare) „Romeo ir Džiuljetos“, kurią kūrybingos autorės galėjo aktualizuoti ir patraukliai pristatyti aštuntokams. A. de Sent-Egziuperi „Mažasis princas“ yra privalomų 5-6 kl. knygų sąrašė. Vadovėlyje yra nemažai laisvai pasirinktų tekstų, kurių autoriai E. Fardžen, H. Malo, L. M. Montgomeri, Š. Krič, S. Hartman ir T. Härtner, A. Lindgren ir kt.

Bendrosiose programose yra nurodyta, kokius literatūros teorijos terminus aštuntokas jau turėtų vartoti, su kuriais jau turėtų būti susipažinęs. Reikėtų laikytis terminų vienodumo: programoje *lyrinis Aš*, vadovėlyje – *individas (lyrinis subjektas)* 66, 187 psl. (I knyga). Kai kurių žanrų, terminų nėra 7-8 kl. programoje: parabolė (20 psl., 89, I knyga), charakteris (p.46, I knyga), pasakojimo subjektyvumas (p. 56, I knyga), esė (p.57, I knyga), užduotis kurti esė (p.59, I knyga), sonetas (p. 61, I knyga), epigrafas (p.101, I knyga), hiperbolė (p. 153, I knyga), kalbėtojas (p. 86, I knyga), nonsensas (p. 182, I knyga).

Vadovėlio rankraštyje pateikiamos veiklos skatina naują mokomąją medžiagą sieti su anksčiau įgytomis mokinių žiniomis ir gebėjimais, mokiniai kviečiami prisiminti anksčiau skaitytus kūrinius, atliktas veiklas, panaudoti savo patirtį. Vadovėlyje, siekiant padėti mokiniui suvokti tekstą, net trumpa novelė suskaidoma dalimis. Ar tai, kad padedame mokiniui suvokti, nenustelbia pagrindinės meno funkcijos – išgyventi katarsį? (pvz., Bitės Vilimaitės trumputė novelė).

Vadovėlis bus šiuolaikiškas, nes pateikiamos veiklos ir užduotys skatina mokinius pamokoje kritiškai mąstyti, spręsti problemas, diskutuoti, kūrybiškai dirbti, rengti projektus, bendradarbiauti, apmąstyti savo veiklą.

Tekstinė ir vaizdinė informacija iš esmės tinkama skirtingiems mokinių poreikiams, mokymo(si) stiliams, amžiaus tarpsniui, tačiau yra ir keletas svarstytinų dalykų: gal V. V. Landsbergio „Arklio Dominyko meilė“ labiau tiktų jaunesniems mokiniams? Ne visai tinkamas aštuntokams vertybiniu požiūriu eilėraštis *Monikai* (p.70 I knyga). *Pelytės malda* (p. 111, I knyga), maldos kūrimas gyvūno vardu ar tikrai atitinka amžiaus tarpsnį, ar tai bus įdomu paaugliams? Aiškinant sąvokas aštuntokams, reikėtų stengtis mintį perteikti paprasčiau, o ne kuo sudėtingiau: „Dinaminis ryšys – ir dramatinis, ir poetinis“ (p.118, I knyga); lentelės kvadrantai (p. 138, I knyga).

Vertinamo vadovėlio rankraščio kalba iš esmės aiški ir logiška, tačiau dar būtinas atidus kalbos redaktoriaus žvilgsnis: p. 183 *kokia nuotaika sukuria?* P. 243 *negyviems daiktam*, p. 249 *manom gyvenimo tikslas* (1 knyga), *Kokiu netikėta paralele pradedamas skyrius?* P. 61 (2 knyga).

Vertinamame vadovėlio rankraštyje nustatyti pateikiamų iliustracijų tinkamumą ugdyti mokinių žinias ir gebėjimus sunkoka, nes iliustracijų mažokai, leidinyje jų turėtų būti daugiau. Pateikiamoje tekstinėje informacijoje pastebėta netikslumų: paradoksas – teiginys ar kūrinys? (psl. 118, I knyga). Vadovėlyje teigiama, kad tai – kūrinys.

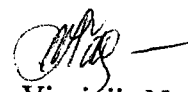
Vadovėlis bus modernus, nes jame pateikiama informacija skatina mokinių susidomėjimą, norą pažinti ir mokytis, sieti mokymosi medžiagą su savo patirtimi. Rankraštyje yra pakankamai informacinių nuorodų (turinio, rodyklių, antraščių, nuorodų, literatūros sąrašo), taisyklių,

Kokias tikras . . . D. K.

instrukcijų, jos sudaro galimybes mokiniams mokytis savarankiškai, savo mokymąsi organizuoti žingsnis po žingsnio. Autorės kuria galimybes mokiniams gauti grįžtamąjį ryšį ir įsivertinti, apmąstyti savo patirtį ir mokymosi pokyčius.

Išvada

Pateiktas vertinti Jurgitos Petrauskaitės, Vildos Skairienės, Loretos Žvironaitės „Šok“ serijos literatūros vadovėlio 8 klasei rankraštis atitinka Mokyklų aprūpinimo bendrojo lavinimo dalykų vadovėliais ir mokymo priemonėmis tvarkos aprašo (Žin., 2009 Nr. 61–2450) 5 punkte nurodytus reikalavimus. Jis atitinka Bendrosiose programose keliamus ugdymo tikslus ir laukiamus rezultatus, yra šiuolaikiškas, nagrinėja aštuntos klasės amžiaus tarpsniui aktualias problemas. Būsimas vadovėlis padeda integruoti literatūros dėstymą su kitais mokomaisiais dalykais, moko mokytis, padeda mokytojui individualizuoti ugdymo procesą, diferencijuoti užduotis, ugdo sąmoningą skaitytoją.

Virginija Navickienė

2010-03-01

*Kopija tikra: Ekspertinio vertinimo
skyriaus metodininkė Natalija
Ditkeničiūtė 2014*